

Maryna Mirosznychenko
Ludmila Tepikina
Kijowski Instytut Politechniczny im. Igora Sikorsky'ego
Biblioteka Naukowo-Techniczna
m.miroshnychenko@library.kpi.ua
l.tepikina@library.kpi.ua

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu. Wrażenia z pobytu

Słowa kluczowe: Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, staże biblioteczne

W dniach 17-29 września 2017 r. odwiedziliśmy Toruń w celu zapoznania się z funkcjonowaniem Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (UMK). Te dwa tygodnie obfitowały w ważne spotkania, rozmowy i nabywanie ciekawych doświadczeń.

Toruń jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce. Uniwersytet Mikołaja Kopernika został założony w 1945 r. przez grupę byłych pracowników wileńskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w celu kontynuowania pracy naukowej i dydaktycznej. Obecnie studiuje tu na 17 wydziałach ok. 23 tys. studentów. Większość budynków Uczelni mieści się na Bielanych, jednej z malowniczych dzielnic miasta. Kompleks nowoczesnych budynków powstał w latach 70. XX wieku, kiedy świętowano 500-lecie urodzin Mikołaja Kopernika. Biblioteka Uniwersytecka znajduje się w samym centrum kampusu uniwersyteckiego i łatwo do niej dotrzeć. Budynek został zaprojektowany z uwzględnieniem ówczesnych potrzeb użytkowników i pracowników, a mimo upływu czasu (ma już 45 lat) pozostaje funkcjonalny do dzisiaj.

Zbiory biblioteki to około 3 mln książek oraz kolekcja czasopism i dokumentów elektronicznych, służących zarówno badaniom naukowym, jak i dydaktyce. Witryna internetowa biblioteki działa od roku 1995. Można na niej odszukać wszystkie informacje o bibliotece, aktualne wiadomości oraz szczegóły dotyczące korzystania z zasobów elektronicznych i innych usług. Sieć biblioteczno-informacyjna UMK składa się z Biblioteki Głównej, Biblioteki Medycznej Collegium Medicum oraz 12 bibliotek wydziałowych i instytutowych. W Bibliotece Głównej zlokalizowana jest większość księgozbioru oraz funkcjonują: sekretariat, Oddział Informacyjno-Bibliograficzny, Oddział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Oddział Kolekcji Dziedziny, Oddział Udostępniania i Magazynów, Oddział Czasopism, Oddział Kontroli i Selekcji Zbiorów, Oddział Zbiorów Specjalnych, Oddział Komputeryzacji i Digitalizacji, Oddział Konserwacji i Zabezpieczenia Zbiorów, Archiwum Emigracji oraz Pracownia Pomorzoznawcza. W oddzielnym budynku mieści się Muzeum Uniwersytetu, które znajduje się również w strukturze organizacyjnej biblioteki.

Nasz staż rozpoczął się od zwiedzania Biblioteki Uniwersyteckiej, która jest bardzo podobna do biblioteki w Kijowie i zbudowano ją niemal w tym samym czasie. Już na parterze daje się zauważyć wiele udogodnień dla użytkowników: miejsca do odpoczynku, bar, możliwość korzystania z internetu, informacje o wydarzeniach odbywających się w bibliotece

i w mieście (ogłoszenia wideo na dużym ekranie). Na pierwszym piętrze ulokowano wiele komputerów z dostępem do elektronicznego katalogu bibliotecznego, stanowisko konsultacyjne pracownika informacji i bibliografii, który rejestruje nowych użytkowników i kieruje do odpowiednich działów biblioteki, oraz punkt odbioru/zwrotu książek. Cała biblioteka jest przejrzysto oznakowana.

Zapoznanie się z funkcjonowaniem biblioteki rozpoczęto od Oddziału Czasopism (powstałego w 1994 r.), w którym jest zatrudnionych 11 osób, realizujących cały cykl zarządzania czasopismami: gromadzenie, opracowanie, przechowywanie i informacja. Opisy około 70% dokumentów są dostępne w katalogu online. Rocznie biblioteka otrzymuje prawie 10 tys. egzemplarzy gazet i czasopism z różnych dziedzin wiedzy. W wolnym dostępie są wszystkie drukowane czasopisma i gazety. Użytkownicy mogą również korzystać z niemal 40 elektronicznych baz czasopism. Każdego roku UMK przeznacza ok. 800 tys. zł na prenumeratę czasopism.

Fot. 1. Czytelnia Główna Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu
Fot. autorki.

Oddział Informacyjno-Bibliograficzny składa się z dwóch sekcji: bibliometrii i informacji. Pracownicy oddziału realizują wiele zadań: prowadzą konsultacje w punkcie rejestracji i informacji, dostarczają informacji o zasobach bibliotecznych, uczą korzystania z katalogu UMK i innych bibliotek, przeprowadzają szkolenia (szkolenie biblioteczne, szkolenie biblioteczne dla studentów programu Erasmus, szkolenia na temat menedżerów bibliografii Zotero i Mendeley, przypisów zasobów elektronicznych, prawa autorskiego dla bibliotekarzy) w trybie stacjonarnym i zdalnym, organizują konferencje i seminaria, oprowadzają wyieczki po bibliotece, organizują imprezy i wystawy, opracowują informacje na stronę internetową biblioteki, współpracują z mediami lokalnymi i regionalnymi oraz z innymi bibliotekami (80 partnerów). Każdego roku organizowanych jest 100-150 różnych wydarzeń.

Poza tym pracownicy Oddziału Informacyjno-Bibliograficznego zajmują się obsługą Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej (wybierają materiały do digitalizacji i umieszczają gotowe pliki na stronie KPBC).

Dla uniwersytetu bardzo istotne są prace prowadzone w Sekcji Bibliografii Publikacji Pracowników UMK i Analizy Bibliometrycznej. Od 1986 r. naukowcy z UMK dostarczają bibliotece swoje drukowane publikacje w celu rejestrowania ich we wspólnej bazie danych. Od 2010 r. na zlecenie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) naukowcy ze szkół wyższych muszą co cztery lata zgłaszać wyniki swoich badań. Pracownicy Sekcji przygotowują sprawozdania do MNiSW, obejmujące wszystkie publikacje pracowników UMK. Baza danych bibliograficznych tworzona jest w systemie Expertus, liczy obecnie ponad 89 tys. opisów i jest na bieżąco aktualizowana i uzupełniana. W celu zobiektywizowania oceny wartości artykułu czy innej pracy naukowej w UMK utworzono specjalną komisję.

Pomieszczenia działów wewnętrznych biblioteki są oddzielone od przestrzeni dostępnej dla użytkowników. Na pierwszym piętrze znajdują się oddziały: gromadzenia i opracowania zbiorów (składający się z sekcji: gromadzenia i uzupełniania zbiorów, opracowania formalnego zbiorów, kartotek haseł wzorcowych) oraz komputeryzacji i digitalizacji zbiorów. Dziewięciu pracowników Sekcji Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów zajmuje się gromadzeniem zasobów informacji w formie drukowanej i elektronicznej. Biblioteka UMK otrzymuje egzemplarz obowiązkowy książek i czasopism wydanych w Polsce, wydawnictwa z wymiany krajowej i zagranicznej oraz dary od organizacji i osób prywatnych. W Sekcji Opracowania Formalnego pracuje sześć osób, tworzą one skrócony formalny opis bibliograficzny zasobów i opracowują technicznie zbiory. Rocznie do zbiorów biblioteki wpływa ok. 40 tys. woluminów. W Sekcji Kartotek Haseł Wzorcowych pracują trzy osoby.

Katalog online biblioteki powstał w roku 1995. Biblioteka korzysta z oprogramowania Horizon. Dokumenty z lat 1801-1995 są przedstawione w elektronicznym katalogu kartkowym i można je zamówić do wypożyczenia lub do pracy w czytelni. Biblioteka UMK uczestniczy też w tworzeniu katalogu centralnego NUKAT i pośrednio dzięki temu współtworzy katalog światowy WorldCat.

Jednym z najważniejszych działów biblioteki UMK, odpowiedzialnym za trafność tematycznego ułożenia zbiorów w otwartym dostępie, jest Oddział Kolekcji Dziedzinowych, w którym zatrudnionych jest 23 bibliotekarzy, posiadających w większości wykształcenie specjalistyczne z danej dziedziny. W wolnym dostępie – na dwóch piętrach biblioteki – zgromadzono ok. 174 tys. egzemplarzy, w tym najbardziej aktualne czasopisma z 13 dziedzin wiedzy. Rocznie kolekcja uzupełniana jest o 15 tys. nowych egzemplarzy. Specjaliści dziedzinowi wybierają literaturę do wolnego dostępu, doradzają użytkownikom, analizują i selekcionują propozycje zakupów książek. Częścią tego oddziału jest Centrum Dokumentacji Europejskiej – czytelnia literatury na temat Unii Europejskiej.

Oddział Udostępniania i Magazynów składa się z dwóch sekcji: Sekcji Magazynów, w której zatrudnionych jest 19 osób realizujących zamówienia użytkowników i zarządzających zbiorami w magazynach, oraz Sekcji Udostępniania. Użytkownikami biblioteki są studenci i absolwenci UMK oraz osoby z innych akademickich i edukacyjnych instytucji miasta. Do wypożyczania zbiorów na zewnątrz uprawnia karta biblioteczna,

a liczba książek do wypożyczenia i okres wypożyczeń zależy od kategorii czytelnika. W udostępnianiu pracuje 15 osób obsługujących wypożyczenie na zewnątrz oraz wypożyczenia międzybiblioteczne (jeden pracownik), które dla użytkowników z UMK są bezpłatne.

Szczególną uwagę poświęcono pracy Sekcji Digitalizacji i Zasobów Cyfrowych Oddziału Komputeryzacji i Digitalizacji Zbiorów, której pracownicy tworzą elektroniczne kopie różnych zbiorów bibliotecznych (książek, czasopism, grafiki), za pomocą specjalnego sprzętu (skanery, aparaty fotograficzne, itp.). Nasze zainteresowanie wzbudziła też działalność Oddziału Konserwacji i Zabezpieczenia Zbiorów, w której dziewięcioro specjalistów prowadzi prace z zakresu ochrony i konserwacji zbiorów. W bibliotece działają jeszcze dwie samodzielne sekcje: Pracownia Pomoroznawcza i Archiwum Emigracji, prowadzące badania historyczne i szeroko znane naukowcom z Polski i zagranicy.

Kolejny dzień poświęciliśmy Oddziałowi Zbiorów Specjalnych, w którym zatrudnionych jest 13 osób prowadzących również prace badawcze. Zbiory specjalne stanowią znaczną część zasobów bibliotecznych i należą do nich: rękopisy, stare druki, zbiory kartograficzne, graficzne i muzyczne oraz dokumenty życia społecznego. Korzystanie z kolekcji – w specjalnej czytelni – wymaga formalnego pozwolenia, a jeśli istnieje cyfrowa kopia dokumentu, to taką proponuje się użytkownikowi. Najbardziej wartościowe dokumenty podlegają digitalizacji. Doświadczenie z pracy tego oddziału wykorzystujemy w naszej bibliotece – zainicjowałyśmy gromadzenie dokumentów życia społecznego naszej uczelni i zainteresowałyśmy się opisem bibliograficznym tego rodzaju zbiorów, zgodnym z międzynarodowym standardem RDA.

Fot. 1. Sekcja Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu
Fot. autorki.

Jednostką organizacyjną Biblioteki UMK jest Muzeum Uniwersyteckie, znajdujące się w centrum miasta. Znaleźć tam można różne kolekcje historyczne i dzieła sztuki, służące celom naukowym i edukacyjnym uczelni. Podczas naszego pobytu w Toruniu, muzeum prezentowało wystawę "Władysław Raczkiewicz 1885-1947: biografia polityczna".

Ostatnią jednostką sieci bibliotecznej UMK, którą odwiedziłyśmy, była Biblioteka Wydziału Matematyki i Informatyki, w której niemal wszystkie zbiory są w języku angielskim, a jedynie podręczniki dla pierwszych lat studiów w języku polskim. Biblioteka uważana jest za jedną z najbardziej zasobnych bibliotek matematycznych w Polsce. Pracuje w niej tylko dwóch bibliotekarzy. Zakup literatury odbywa się na podstawie zamówień naukowców. Kolekcja czasopism liczy ok. 830 tytułów. W celu uzupełnienia zbiorów z zakresu informatyki kupuje się artykuły w formacie PDF. W bibliotece przechowywane są wieszycie prace dyplomowe z lat 60. ubiegłego wieku.

Staż był dla nas bardzo przydatny – nawiązałyśmy robocze kontakty z kierownikami poszczególnych działów i wprowadziłyśmy innowacje do pracy naszej biblioteki, szczególnie w zakresie technologii i tworzenia kolekcji specjalnych. Ważnym rezultatem wizyty było porównanie kierunków rozwoju działalności bibliotek uniwersyteckich w Polsce i na Ukrainie oraz uświadomienie sobie sposobów rozwoju i usprawnienia pracy Biblioteki Politechniki Kijowskiej. Szczególne wrażenie zrobiła na nas ciepła, przyjazna i otwarta postawa pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej. Żaden z nich nie żałował swojego czasu i wysiłku, aby szczegółowo objaśnić swoją pracę i odpowiedzieć na wiele pytań.

Poza intensywnym szkoleniem zawodowym miałyśmy czas poznać miasto, posłuchać muzyki klasycznej, zwiedzić Gdańsk i Ciechocinek – wspaniały kurort północnej Polski. Ta służbowa podróż do Polski była bardzo ważna dla nas i dała impuls do dalszej poprawy pracy naszej biblioteki.